

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Porozumění a tolerance k odlišným kulturám

Metodika pro pedagogy

Fórum pro prožitkové vzdělávání, z.ú.

Vytvořeno v roce 2020 v rámci projektu
CZ.07.4.68/0.0/0.0/19_068/0001408
Prožitková pedagogika pro posilování
demokratické kultury a občanských
kompetencí žáků

OBSAH

TEORETICKÁ ČÁST	3
CO JE KULTURA A PROČ POTŘEBUJEME ROZUMĚT JEJÍMU VÝZNAMU	4
PROČ JE PRO SPOLEČNOST DŮLEŽITÁ TOLERANCE K ODLIŠNÝM KULTURÁM	5
UŽITEČNÉ TIPY PRO KOMUNIKACI S LIDMI Z ODLIŠNÝCH KULTUR	6
PRAKTICKÁ ČÁST	9
HRY NA ROZEHRÁTÍ	10
PŘESUN POMOCÍ ŽIDLÍ	10
ŠKOLA CHŮZE	10
KDO TO VRČEL?	10
NASTARTOVÁNÍ TÉMATU POROZUMĚNÍ A TOLERANCE K ODLIŠNÝM KULTURÁM	11
ZVÍŘATA	11
HEREC JAKO SUBJEKT: ŘECKÉ CVIČENÍ	12
DOPLŇTE ŽIVÝ OBRAZ	12
NÁSLEDNÁ DRAMATICKÁ PRÁCE	14
SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY	15

„SVOBODA JEDNOHO KONČÍ TAM,
KDE ZAČÍNÁ SVOBODA DRUHÉHO.“

JOHN STUART MILL

TEORETICKÁ ČÁST

POROZUMĚNÍ A TOLERANCE
K ODLIŠNÝM KULTURÁM
JAKO KLÍČ PRO POSÍLENÍ
DEMOKRATICKÉ KULTURY

CO JE KULTURA A PROČ POTŘEBUJEME ROZUMĚT JEJÍMU VÝZNAMU

Každý z nás, ať už žijeme ve střední Evropě, na Aljašce nebo na rovníku, ve velkoměstě či na samotě u lesa, každý jednotlivý okamžik jsme nedílnou součástí fenoménu, který nazýváme kultura. Kultura je naší součástí a my jsme jejími tvůrci. Kultura představuje souhrn duchovních i materiálních hodnot, které utváří lidé během svého historického vývoje.

Význam slova kultura se v průběhu času velmi měnil. Původně šlo o výraz spojený výhradně s pěstováním plodin. (Latinský výraz *cultura* znamená „*co je třeba pěstovat*“.) Ale už ve starověkém Římě nalezneme metaforu k Platónovu pojmu péče o duši. V průběhu šestnáctého století začal být pojmem kultura označován soubor určitých lidských činností, především uměleckého charakteru.

Kultura poukazuje na určité společenství lidí, které sdílí společné zážitky formující způsob, jakým jeho členové chápou svět. Jde o společenské skupiny, do kterých se řadíme například na základě místa narození, barvy pleti, národnosti, pohlaví nebo náboženství. Jsou to i takové skupiny, do kterých se sami řadíme a stáváme se tak jejich součástí. Můžeme například změnit příslušnost k určité skupině tím, že se přestěhujeme do jiné země, či regionu, změní se naše ekonomická situace, nebo úraz natrvalo změní naši schopnost pohybu. Pokud přistupujeme ke kultuře takto zešíroka, zjistíme, že každý z nás patří k několika kulturám současně.

Jak už jsme řekli, kultura je neoddělitelnou součástí našich životů. Ovlivňuje naše názory, hodnoty, náš smysl pro humor, naděje, starosti i obavy. Ať už jste Čech narozený rakouskému katolíkovu, nebo francouzskému Kanadánovi, nebo vaše prababička pocházela z Ukrajiny, případně váš prastrýc byl gay, tak jako tak jste výsledkem míšení těchto kultur a všechny tyto kultury vás ovlivňují. A pokud se potkáváte s lidmi a budujete s nimi vztahy, není na škodu mít ponětí o jejich kultuře a umět ji tolerovat.

Spolu se zkoumáním těchto rozdílných kultur ale nesmíme zapomínat na to, kolik máme i přes jistou rozdílnost společného. Někdo, kdo vyrostl v podhůří Himalájí bude mít pravděpodobně jiný pohled na svět, než někdo, kdo vyrostl pár kroků od Eiffelovky. Ale oba dva jistě vědí, jaké to je, když se ráno probudíte a máte před sebou nový den, na který se těšíte. Všichni jsme lidské bytosti. Všichni umíme hluboce milovat, chceme se učit, mít naděje a sny a také jsme všichni zažili bolest a strach.

Zároveň se ale nemůžeme tvářit, že naše kulturní rozdíly jsou nepodstatné. Nemůžeme rozdíly zastírat a předstírat, že neexistují a tvářit se, že jsme všichni stejní. Stejně tak nemůžeme předstírat, že neexistuje diskriminace.

Potřebujeme tedy s dětmi pracovat tak, aby porozuměly pojmu kultura, aby dokázaly navazovat kontakt s lidmi z odlišných kultur, aby se uměly spojit proti projevům rasismu, a v důsledku vytvářely uskupení, ve které mohou všichni pracovat společně a budovat silné a různorodé společenství.

Je důležité si uvědomit, že pokud jde o kulturu, každý z nás v ní zastupujeme důležitou roli a máme svůj specifický úhel pohledu. Každý z nás nemusí být expert na budování vztahů s lidmi, kteří se od nás něčím liší, každý z nás má jinou míru citlivosti ve vztahu ke kulturním aspektům společnosti, nemusíme se stát hned sociálním pracovníkem, abychom věděli, jak moc kultura ovlivňuje naše životy.

Kultura je pro společnost důležitá, protože kultura je vytvářena společností. Jedno nemůže být bez druhého, jedno vytváří druhé tím, jak lidé mezi sebou navzájem komunikují a jak vnímají své prostředí, to vše je nedílnou součástí kultury.

Kultura odráží vnitřní fungování každé společnosti. Kultura také pomáhá definovat společenskou situaci, takže lidé vědí, jak se na základě svých kulturních norem chovat. Například když jdete u nás v České republice na návštěvu k němu domů, víme, že je slušností zout si boty. Jak jsme zmínili, kultura také definuje hodnoty, ovlivňuje rozvoj osobnosti či rozhodování o kariéřním směřování. Pokud by kultura nedefinovala hodnoty, nehodnotila by, co je považováno za správné a co ne, pak by docházelo ke společenským sporům a společnost by neplnila svou funkci.

Společnost nemůže fungovat bez kulturních norem, které pomáhají usměrňovat chování a hodnoty jednotlivců. Kultura se naopak nemůže obejít bez společenských vlivů, které ji formují. Musí existovat vedle sebe, aby lidem pomohla vytvářet harmonické spolubytí. Je důležité si uvědomit, že kultura se v průběhu času proměňuje, stejně tak jako společenské normy, ale jsou to členové společnosti, kteří tyto změny řídí. Takže každý jedinec má jistou úroveň vlivu na tuto kulturu.

Každá jednotlivá země takzvaného západního světa, včetně České republiky, se stává více a více multikulturní. Je tedy zřejmé, že pokud chceme budovat společnost, která umí zlepšovat podmínky pro život a umí řešit problémy, musíme pochopit a ocenit mnohé kultury, navázat vztahy s lidmi z těchto kultur a budovat silné spojení mezi jednotlivými kulturními skupinami. Dále bychom měli pomoci těm kulturním skupinám, které nepatří do takzvaného hlavního proudu, dostat se do středu občanských aktivit. Proč?

PROČ JE PRO SPOLEČNOST DŮLEŽITÁ TOLERANCE K ODLIŠNÝM KULTURÁM

Je pro to několik důvodů. Abychom mohli vytvářet dostatečně silné komunity, které budou umět dosahovat významných změn ve společnosti, potřebujeme velký počet lidí, kteří pracují společně. Pokud skupiny náležící k různým kulturám spojí své síly, budou při dosahování společných cílů mnohem úspěšnější, než kdyby každá jednotlivá skupina pracovala izolovaně. Každá kulturní skupina má jedinečnou sílu a svůj úhel pohledu na skutečnost, z čehož může profitovat i širší společenství. Je zapotřebí široký záběr nápadů, zvyků a moudrosti, které obohatí život celé společnosti. Pokud se do středu zájmu občanských aktivit dostanou okrajové skupiny, může to přinést zcela novou perspektivu při řešení složitých společenských problémů.

Pokud budeme znát a chápat kultury odlišné od té naší, významně snižujeme riziko rasových a etnických problémů. Rasové a etnické rozdíly často vedou k nedorozumění, ke snižování příležitostí a někdy dokonce až k násilí. Rasové a etnické problémy v důsledku vedou k finančním ztrátám i ke ztrátám v lidském potenciálu, což v důsledku odvádí pozornost od řešení těch klíčových problémů, které mají všechny kulturní skupiny společné. Docenění kulturní rozmanitosti se projeví ve společnosti rovným a spravedlivým zacházením se všemi jejími členy. Například bylo prokázáno, že pokud učitelé chápou a uznávají kulturu svých studentů, pak studenti mají mnohem lepší výsledky než ti, jejichž učitelé jejich kulturu neuznávají. Studenti si přijdou více přijímaní, cítí se být součástí školní komunity a více se snaží dosahovat co nejlepších výsledků.

Pokud se nebudeme snažit pochopit vliv nejrůznějších kultur na celou naši historii a utváření společenských zvyklostí, budeme bolestně postrádat objektivní pohled na naši společnost i nás samotné.

UŽITEČNÉ TIPY PRO KOMUNIKACI S LIDMI Z ODLIŠNÝCH KULTUR

Abychom mohli budovat otevřené a vzájemně tolerantní vztahy s lidmi z jiných kultur, je užitečné osvojit si několik dovedností, které nám pomohou v komunikaci verbální i neverbální. Prvním předpokladem je náš **otevřený a přátelský postoj**, který si můžete osvojit pomocí těchto tipů:

- **Bud'te si vědomi sami sebe** Vzájemnou komunikaci velmi ulehčí, pokud si uvědomíme své předsudky, stereotypy, hodnoty či osobní zaujatosti, které k dané kultuře chováme. Už jen skutečnost, že si je uvědomíme, nám pomůže tyto předsudky analyzovat a otevřít se jejich rozpuštění. Při této sebeanalýze se můžeme zamyslet nad tím, jaký dopad mají tyto naše představy na pochopení kulturních rozdílů.
- **Proved'te svůj vlastní výzkum** Poznávání různých kultur může být skvělý způsob, jak rozvíjet porozumění kulturní rozmanitosti. Zapojte děti do výzkumu. Hledejte společně na internetu či v knihách a zkuste objevit něco z historie a tradic jiných kultur.
- **Promluvte s někým z jiného kulturního prostředí** Pozvěte na besedu někoho, kdo vyrostl v odlišné kultuře, než je ta naše. Případně zaveďte s dětmi diskusi o tom, zda někoho takového znají a co si o něm myslí. Je to jednoduché, žít v jiné zemi, najít si tady práci, začlenit se do společnosti? Je mezi námi hodně takových lidí? Dovedeme si představit, že bychom něco takového zažili my sami?
- **Cestujte!** Jedním z nejlepších způsobů, jak prožít a pochopit jiné kultury, je žít s nimi. Připravte s dětmi cestovní plán do zemí, které vás lákají. Diskutujte o vašich zkušenostech z cest. Co děti v cizích zemích zažily? Jakých odlišností si všimly? Jak se cítily, pokud neznaly jazyk a zvyklosti?
- **Bud'te tolerantní a respektující** Někdy není jednoduché chápat a akceptovat kulturní rozdíly. Ať už z důvodu strachu, nepochopení, historických souvislostí či jen z nedostatku informací. Někdy je nejlepší možnou cestou akceptovat skutečnost, že lidé jsou různí a že je to naprosto v pořádku.

V okamžiku, kdy dojde na **verbální komunikaci**, zkuste si osvojit tyto kvality:

- **Mluvte srozumitelně a pomalu**, pokud je to nutné, ale nezvyšujte hlas. Zvýšený hlas vám nepomůže k tomu, aby vaše řeč byla srozumitelnější, ale spíše poukazuje na neslušné chování. Podobně v případě, kdy je komunikace s lidmi z jiných kultur obtížná, nejednejte s nimi, jako by byli neinteligentní. Problémy v komunikaci vyplývají z kulturních rozdílů, a nikoliv z rozumové inteligence komunikujících.
- **Bud'te slušní** Zdvořilost a formální způsoby jsou nejjednodušší cestou, jak se účastníka na druhé straně komunikace nedotknout a tím dopomoci k otevřené komunikaci na obou stranách. V závislosti na kultuře a také na jazyce, ve kterém komunikujeme, volíme vhodné oslovení. Někdy je to jméno, v některých případech příjmení.
- **Zkuste cizí jazyky** Pokud budete komunikovat s lidmi, kteří mluví jiným jazykem, pokuste se předem naučit několik základních frází. Někdy není možné osvojit si plně daný jazyk, ale určitě může být zábavné, pokusit se alespoň částečně proniknout do jeho tajů. Obvykle pokud se naučíte i jen pozdrav či poděkování, druhá strana to většinou ocení. A naopak, pokud se někdo snaží osvojit si váš rodný jazyk, bud'te trpělivý a tolerantní k chybám.

Nedílnou součástí komunikace je **komunikace neverbální**, na kterou bychom neměli zapomínat ani v tomto kontextu.

- **Používejte otevřená gesta** Při komunikaci dávejte pozor na to, jaká gesta používáte. V některých kulturách mohou být například ukazování prstem, zdvižený palec na znamení souhlasu a další běžná gesta, považována za urážlivá. Vzhledem k tomu, že tyto odlišnosti nemusíme přesně znát, je lepší držet se otevřených gest. To znamená, že ukazujeme například celou rukou, pokud chceme na něco poukázat.
- **Pokuste se zachovat formální pozici těla** To znamená obě nohy na zemi, vzpřímený postoj, nepoužívat příliš expresivně ruce, zachovávat konzervativní postoj. Určité držení těla totiž může být vnímáno jako nepřátelské. Například ukazování nohou, může být v některých kulturách považováno za neslušné. Pokud je z konverzace jasné, že méně formální postoj je přijatelný, můžeme jej následovat.
- **Snažte se porozumět pravidlům týkajícím se dotyků** U některých kultur můžeme očekávat bližší fyzický kontakt mezi lidmi při komunikaci než u jiných. Například některé kultury jsou zvyklé potřásat rukou či se vás dotýkat otevřeněji, než jsme zvyklí. Dobrým pravidlem je zůstat konzervativní ve způsobech, při kterých dochází k fyzickému kontaktu. A pokud se druhá strana jeví otevřenější, můžeme podle své povahy odpovídat podobným způsobem.
- **Zjistěte si, jak je to s očním kontaktem** Některé kultury vnímají jako znamení zájmu a upřímnosti, pokud se jim díváte přímo do očí. Naopak v jiných kulturách to může být považováno za nezdvořilé.

- ➔ **Očekávejte různé výrazy obličeje** Je běžné, že různé kultury si vykládají stejné výrazy obličeje různě. Například Američané se mohou usmívat častěji, než je u nás běžné, zatímco jiné kultury mohou vnímat úsměv jako znamení povrchnosti. Někdy si můžeme všimnout, že jejich výraz obličeje (například při vyjadřování štěstí, smutku, překvapení apod.) je výraznější, než jsme zvyklí, nebo že naopak neukazují emoci žádnou. Je dobré si uvědomit, že více komunikace probíhá neverbálně než verbálně, bez ohledu na kulturu. Nicméně je dobré soustředit se na obsah toho, o čem se mluví a pokládat doplňující otázky, pokud si nejste jistí, že vnímáte danou věc podobně.

- ➔ **Respektujte osobní prostor** Některé kultury mají potřebu rozdílného osobního prostoru. Pokud si tedy při komunikaci uvědomíte, že váš partner je k vám blíže nebo naopak dál, než jste zvyklí, nemusí to nutně znamenat, že se vás snaží dostat do úzkých, nebo že se vám snaží vyhnout. Zkuste následovat podněty, které osoba naproti vám vyjadřuje, a komunikujte, jak nejlépe umíte.

I v případě, že slyšíme, nebo čteme cokoli o určité kultuře, je důležité si uvědomit, že to neznamená, že všichni z tohoto kulturního prostředí jednají, myslí nebo věří stejným věcem. Stejně tak jako ne všichni, které znáte, věří stejným věcem, lidé pocházející z různých kulturních prostředí nejsou stejní.

Jeden z největších problémů při chápání kulturních rozdílů je vytváření úsudků na základě jednoho omezeného názoru. Je lepší udělat si svůj vlastní průzkum a snažit se získat vlastní zkušenosti namísto přejímání nepřátelských postojů. Nejdůležitější je zapamatovat si, že každý z nás, bez ohledu na své kulturní zázemí, má právo mít odlišné názory, zvyky i způsob života. Čím rychleji připustíme, že každý z nás je jiný, tím snadnější bude pochopit a přijmout kulturní odlišnosti.

PRAKTICKÁ ČÁST

MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST JAKO NEZBYTNÝ NÁSTROJ PRO POSILOVÁNÍ DEMOKRATICKÉ KULTURY

HRY NA ROZEHRÁTÍ

PŘESUN POMOCÍ ŽIDLÍ

Instrukce Rozdělíme děti do trojic. Každá trojice dostane dvě židle. Úkolem každé trojice je přesunout se přes celou místnost a zpět, aniž by se kdokoliv dotknul země. Hra končí v okamžiku, kdy jsou všichni zpět v cíli.

Závěr Diskutujeme s dětmi, jak se během hry cítily. Bylo pro vás důležité vyhrát? Byl zadaný úkol obtížný? Jak probíhala spolupráce mezi hráči? Bylo snadné vymyslet strategii a pak ji realizovat?

ŠKOLA CHŮZE

Instrukce Děti se rozestaví do kruhu. Pedagog jim vysvětlí, že právě zahájili výcvikový program „školy chůze“. Jeden dobrovolník několikrát projde středem kruhu z jedné strany na druhou. (Zadání můžeme specifikovat o chůzi legrační, chůzi smutnou, chůzi velmi pomalou apod.) Ostatní jej pozorují a jeho chůzi pozitivně a analyticky komentují (např. Napadá na jednu nohu, má krásně rovná záda, kýve pravou rukou apod.). Poté se všichni pokusí chodit tak, jak to právě viděli. Všichni se snaží svou chůzi procítit a vžít se do role prvního hráče. Opakujeme tak dlouho, dokud se nevystřídají všichni v roli prvního.

Závěr Jak jste se cítili v kůži někoho jiného? Bylo snadné chůzi napodobit? Dařilo se vám chůzi napodobit?

KDO TO VRČEL?

Instrukce Všichni mají zavázané (nebo zavřené) oči a pomalu a opatrně se pohybují po místnosti. Pedagog dotekem určí někoho, kdo jakýmkoliv způsobem zavrčí. Ostatní se snaží uhodnout, kdo to byl. Hra pokračuje v okamžiku, kdy správně uhodnou jméno vrčícího.

Závěr Diskutujeme o tom, co účastníci při hře prožívali. Je obtížné někoho poznat po hlase? Nelákalo mě otevřít oči? Jak jsem se cítil poslepu? Myslíte, že lidé, kteří nevidí, lépe slyší?

NASTARTOVÁNÍ TÉMATU POROZUMĚNÍ A TOLERANCE K ODLIŠNÝM KULTURÁM

ZVÍŘATA

Instrukce V této hře zvířata symbolizují příslušníky jednotlivých kultur. Každý z hráčů dostane kousek papíru, na kterém je napsáno, jakým zvířetem se nyní stává. Hráči nevědí, že každé zvíře se vyskytuje ve skupině dvakrát. Na pokyn začnou všichni účastníci hrát své zvíře. Zvíře mohou znázornit symbolicky, realisticky, poeticky apod. (zadání také záleží na věku dětí). Upozorníme hráče, že by se neměli zaměřit na jeden jediný znak, ale ať se pokusí zobrazit co nejvíce detailů – křídla, pohyb hlavy, pohyb ocasu, rychlost pohybu, způsob sezení apod. Po nějaké chvíli navrhne další zadání:

- ➔ Zvířata mají hlad. Hráči mají za úkol ukázat, jak jejich zvíře jí. Hltavě? Pomalu? Tajně? V pohybu nebo bez hnutí? Agresivně?
- ➔ Zvířata mají žízeň. Jak zvíře pije? Velkými nebo malými doušky? S plnou koncentrací na pití, nebo sledují, co se děje kolem nich?
- ➔ Zvířata bojují mezi sebou. Hráči mají za úkol ukázat způsob, jakým si zvířata brání své teritorium.
- ➔ Zvířata jsou unavená a ukládají se ke spánku. Jakým způsobem? V leže? Ve stoje? Připravují si místo na spaní? Spí na stromě?
- ➔ Zvířata se pomalu probouzí do nového dne. Pomalu, krok za krokem si začínají všimnout zvířat okolo sebe. Pedagog připomíná, že hráči nesmějí přestat hrát své zvíře. Nyní je jejich úkolem, aby si každý našel svůj zvířecí protějšek. Pokud se dvě zvířata domnívají, že se našli, hrají své setkání.

Na závěr dvojice zvířat opouští hrací plochu a navzájem si slovně odhalí svou identitu. Ale tady hra stále ještě nekončí. Je důležité, aby stále ještě hráči nemluvili, a hlavně neodhalili svou identitu zbytku skupiny. Nyní může dvojice jít doprostřed a předvést ostatním své setkání. V okamžiku, kdy si diváci myslím, že rozpoznali identitu zvířat, přidají ke scéně příslušný zvuk zvířete. Tedy například řev tygra, zapípání ptáčka, zabučení krávy apod. Pokud je jejich „hlas“ správný, hráči opouštějí hrací prostor. Při zadávání dáváme důraz na to, aby zvířata byla co nejvíce rozdílná, kontrastní, tedy například: kočkovité šelmy, plazi, ryby, ptáci, drobný hmyz apod. Je běžné, že při tomto cvičení je pro hráče obtížné zvířata identifikovat.

Závěr Jak moc byla tato hra obtížná? Jaká je souvislost mezi rozdílnou kulturou jednotlivých zvířat a kulturními rozdíly mezi lidmi? Můžeme říci, že je jedno zvíře lepší než druhé? Je možné, aby se příroda „spletla“ a vytvořila zvíře, které zde nemá své místo? Je možné, aby to bylo podobně s nějakou kulturou?

HEREC JAKO SUBJEKT: ŘECKÉ CVIČENÍ

Instrukce Jeden účastník/herec je uprostřed obklopen nejméně dalšími sedmi nebo osmi hráči. Herec se začne pomalu pohybovat a všichni okolo mají za úkol pomoci dokončit tento pohyb. Například když herec zvedne nohu, někdo okamžitě podloží nohu svým tělem tak, že hercova noha získá oporu. Herec postupně pokládá nohu sem, ruku tam, libovolným směrem a zbytek skupiny těmto pohybům poskytuje oporu. Cílem tohoto cvičení je takový efekt, kdy se protagonista téměř vznáší ve vzduchu. Musí se ale pohybovat dostatečně pomalu, aby spoluhráči mohli co nejrychleji reagovat na jeho záměry.

Aby to bylo jednodušší, všichni se musí snažit být neustále v kontaktu s tělem herce a reagovat na zprávy, které jim svaly posílají. Nejdůležitější je, abychom zabránili manipulaci herce – jde pouze o jeho rozhodnutí, jakým způsobem se bude pohybovat.

Můžeme najednou mít několik simultánních skupin, které si mohou vzájemně vyměňovat protagonistu, aniž by se hra přerušovala. Nejlepší je, když si protagonista vybere svou skupinu, než naopak, což by mohla být opět manipulace. Cvičení končí v okamžiku, kdy se herec bezpečně dostane zpátky na zem.

Augusto Boal ve své knize *Games for actors and non-actors* upozorňuje na to, že není potřeba se tohoto cvičení bát. Je ale dobré všechny účastníky předem upozornit, aby byli k sobě navzájem velmi pozorní a soustředili se především na bezpečnost protagonisty. Pokud je ve skupině někdo, kdo má špatná záda, měli byste dopředu upozornit, že půjde o zvedání lidského těla. Také je vhodné mít u každé skupiny jednoho člověka, který bude sledovat, zda aktivita probíhá bezpečně.

Závěr Při hodnocení této aktivity zkuste s dětmi najít paralelu k tématu odlišných kultur. Pokud jde o důvěru, se kterou se necháme ostatními podporovat, záleží na tom, zda „opora“ sdílí stejné kulturní hodnoty jako já? Zkuste si představit, že každý jednotlivec ve skupině představuje jednu z kultur, která je od té naší velmi odlišná. Změnilo by se tak pro mě jako protagonistu něco? Změnilo by se něco pro mě v roli „opory“? Zkuste společně přijít na další varianty. Jak by se hrálo, pokud by protagonista byl příslušník jedné kultury a oporu by tvořili příslušníci jiné, možná nepřátelské kultury? Bylo by možné toto cvičení hrát? Co by se muselo změnit, aby hra mohla fungovat? apod.

DOPLŇTE ŽIVÝ OBRAZ

Instrukce Toto cvičení pomůže účastníkům prohloubit schopnost jít za slova, rozvinout své výrazové prostředky a ponořit se více do techniky divadla obrazů (image theatre), se kterou pracuje divadlo utlačovaných. Ukáže, jak malá změna gesta může změnit interpretaci situace.

Všichni si stoupnou do kruhu. Dobrovolník vstoupí doprostřed a „zmrzne“ v nějaké pozici. Nyní vstoupí do kruhu pedagog a zaujme pozici, která vytvoří obraz představující vztah mezi vámi dvěma. Živé obrazy v tomto cvičení vycházejí z tématu porozumění a tolerance k odlišným kulturám, které jsme předtím s dětmi prodiskutovali. Není žádný dobrý či špatný způsob, jakým toto sousoší utvořit. Následujte své pocity. Vztah mezi těmito dvěma je něco, co existuje ve vaší mysli. Každý z diváků může obraz vás dvou interpretovat odlišně. V okamžiku, kdy „zmrznete“, požádejte dobrovolníka, aby vytvořil novou pozici neboli nový živý obraz vás dvou. Jakmile dobrovolník opět zmrzne v nové pozici, pedagog

řekne: „Teď vystoupím z obrazu, prohlédnu si (jméno dobrovolníka) pozici a vytvořím nový obraz nás dvou.“ A poté opět zmrzne v nové pozici. „Nyní můj partner vystoupí z obrazu a zvolí novou pozici“

Toto opakujte asi čtyřikrát. Používejte různé způsoby, doteky, různou vzdálenost mezi vámi, můžete si lehnout na zem, změnit výraz tváře apod. Pro toto cvičení je vhodné před začátkem vysvětlit o co půjde a vyzkoušet si to, abyste oba věděli, jak budete pracovat. Poté se všichni rozdělí do dvojic. Dvojice si najdou v místnosti prostor, ve kterém mohou začít tvořit své obrazy. Nezapomeneme jim připomenout, aby se všichni nechali vést svými pocity a dělali jen to, co je jim příjemné. Není žádný dobrý či špatný způsob, jak obraz vytvořit. Pokud se hráči zaseknou, nic se neděje. Asi po dvou minutách vytváření série živých obrazů cvičení zastavíme a požádáme účastníky, aby zůstali potichu. Nyní jim vysvětlíme, že budete říkat nahlas výrazy a hráči budou vytvářet obrazy jimi inspirované. Pokud budou mít pocit, že je nějaké slovo neinspiruje, nenechají se tím vyvést z míry, slovo přeskočí a reagují na další. Pokud je zadání všem jasné, začneme s výrazy. Například:

- ➔ Rodina
- ➔ Zázemí
- ➔ Nesnášenlivost
- ➔ Tolerance
- ➔ Ztracen v cizí zemi
- ➔ Nedorozumění
- ➔ Opuštěnost
- ➔ Uprchlík
- ➔ Tým

Závěr Následuje reflexe. Jak ses cítil? V čem bylo cvičení obtížné? Co jsem se o sobě dozvěděl? Co jsem si uvědomil?

NÁSLEDNÁ DRAMATICKÁ PRÁCE

Pro přípravu krátkého představení můžeme využít živé obrazy z předchozího cvičení. Vymyslíme spolu s dětmi (v závislosti na jejich věku a schopnostech jim adekvátně pomáháme. Snaha je dovést děti k co největší samostatnosti.) krátký a jednoduchý příběh, ve kterém se objevuje téma porozumění a tolerance k odlišným kulturám. Nejjednodušší je mít jednu hlavní postavu, která je obětí v situaci vycházející z kulturní odlišnosti. Pokud jsou děti již zkušenější, je možné, že se v příběhu objeví i více takových charakterů.

Příběh můžete také použít jako základ pro strukturování dramatické práce s dětmi. Více tipů, jak dále v práci s dětmi postupovat najdete v metodikách zaměřených na divadlo fórum a na strukturované drama.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY

1. SCRUTON, R., Průvodce inteligentního člověka po moderní kultuře. Academia, 2002.
ISBN 80-200-1013-0.
2. BROWN, R., Cherie. Healing into Action: A leadership guide for creating diverse communities:
Natl Coalition Building Inst, 1998. ISBN-10: 0965973107.
3. HICKSON, A., Dramatické a akční hry. Praha. Portál, 2000. ISBN80-7178-378-0.
4. BOAL, A., Games for actor and non-actors. London, New York. Routledge.
5. PRŮCHA, J., Multikulturní výchova. Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2
6. CAILLOIS, R., Hry a lidé: Maska a závrať. Nakladatelství studia Ypsilon. Praha. 1998.
ISBN 80-902482_2-5

